

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

8. Ольховский В. В. Нематериальные активы: потенциал развития и модернизации промышленных предприятий автореф. дис. докт. экон. наук: 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством / Владимир Васильевич Ольховский; Рос. акад. гос. службы при Президенте РФ. – Москва., 2010. – 25с.

УДК 338.341

Прокопюк Александер, к.е.н.;

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ РЕГІОНУ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

У статті розглянуто питання впливу інноваційних процесів на трансформацію економічного простору регіону. Встановлено, що такий вплив можна розглядати в двох напрямках – вплив інноваційного розвитку на локалізацію економіки і населення та вплив інноваційних процесів на зміну властивостей економіки і умов життя в просторі регіону.

Ключові слова: регіон, економічний простір, трансформація, інноваційні чинники.

Prokopiuk A.

TRANSFORMATION OF ECONOMIC SPACE OF REGION UNDER INNOVATIVE PRINCIPLES

The article discusses the impact of innovation processes on the transformation of economic space of region.

Current transformation processes are aimed at creating and developing innovative economic structure of the region. Based on knowledge economy allows to provide structural transformation in the short term and to achieve global competitiveness in the global high-tech sector. This is the aim of modern national strategy of development of Ukraine. However, the transition to an innovative path of economic development requires substantial changes in the structures and mechanisms of economic development.

It is found that influence of innovation processes in transformation of economic space of region can be considered in two directions - the impact of innovation on the location of economy and population and the impact of innovation processes on changes of the properties of economy and living conditions in the space area.

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

It is proved that evaluate the transformation of economic space of the region under the influence of innovation we can also in two directions: the study of changes of localization character that occur under influence of general development of economic, infrastructure, migration or population growth; the study of changes in the properties of economic and social environment under the influence of innovation processes on the territory. The first area to analyze changes require special studies for each region or group of regions - it is necessary to separate the impact of innovative processes to the physical location of the economy and people of other socio-economic and political factors. It is established that the second line are more sensitive to increase of innovation, as the properties of the medium change rather influenced by scientific and technological change than localization of production, demographic changes, significant infrastructure changes in a particular area.

The diversification of economy can be interpreted in two ways: on the one hand, rapid development and increasing the share of "more innovative" regions in the national macroeconomic parameters, and the other - as increasing the share of innovative industries in the regions. However, these processes should be accompanied by the use of the strengths of the various groups of regions and specific areas related to the favorable geographical location, favorable climatic conditions, availability of raw materials, skilled personnel and others.

Keywords: region, economic space, transformation, innovation factors.

Прокопюк А.

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА РЕГИОНА НА ИННОВАЦИОННЫХ ОСНОВАХ

В статье рассмотрены вопросы влияния инновационных процессов на трансформацию экономического пространства региона. Установлено, что такое влияние можно рассматривать в двух направлениях - влияние инновационного развития на локализацию экономики и населения и влияние инновационных процессов на изменение свойств экономики и условий жизни в пространстве региона.

Ключевые слова: регион, экономическое пространство, трансформация, инновационные факторы.

Проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Визначальними трансформаційними факторами, які викликають зміни в структурі економіки країни чи регіону, є технологічні зміни обумовлені науково-технічним зростанням і прогресом. Однак слід розуміти, що перш ніж матиме місце структурне зрушення відбувається

накопичення змін в структурі співвідношення секторів економіки, які згодом переходять у структурне зрушення.

Сучасні трансформаційні процеси спрямовані на формування і розвиток інноваційної структури економіки регіону. Економіка, яка базується на знаннях, дозволяє здійснити структурну трансформацію в стислі терміни і домогтися глобальної конкурентоспроможності в світовому високотехнологічному секторі. Саме ця мета висувається як пріоритетна і формує основу сучасної національної стратегії розвитку України. Водночас перехід на інноваційний шлях економічного розвитку потребує суттєвої зміни механізмів і структур економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми дослідження стану та можливості оптимізації структурних зрушень у регіональних економічних системах, зокрема під впливом інноваційних чинників, відображено у працях таких відомих учених, як: І. К. Бистряков, Б. М. Данилишин, Б. Доманські, М. І. Долішній, С. І. Дорогунцов, В. М. Геєць, Т. Коморніцкі, Т. Рачвел, Б. Чаплінські та ін. Їх розробки є ґрунтовними, проте проблема структурної впорядкованості регіональної економіки настільки об’ємна, що потребує додаткових комплексних досліджень.

Цілі статті полягають у дослідженні концептуальних засад впливу інноваційних процесів на трансформацію економічного простору регіону

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Великомасштабна світова інформаційно-технологічна революція істотно впливає на розвиток світової спільноти і вітчизняна економіка не є винятком. Розвиток і поширення нових технологій дозволяє підвищити продуктивність праці і обсяги випуску продукції, відіграючи, таким чином, головну роль у формуванні ефективної структури економіки.

Оскільки, структура являє собою сформовані зв'язки між елементами, що складають систему, відповідно процеси інноватизації структури економіки регіону призводять до формування регіональної інноваційної системи. Регіональна інноваційна система є сукупністю взаємозалежних традиційних та інноваційних структур, що беруть участь в виробництві та комерційної реалізації наукових знань,

результатів досліджень, технологій в межах регіону (підприємці, великі компанії, дослідницькі центри та університети, лабораторії, технопарки і бізнес-інкубатори). З іншого боку, регіональна інноваційна система представлена комплексом інститутів соціально-правового, фінансового, інформаційного змісту, які забезпечують інноваційні процеси і мають стійку основу, традиції, політичні та культурні особливості.

Формування регіональної інноваційної системи відбувається під впливом великої кількості чинників, об'єктивно властивих для даного регіону (обумовлених його розмірами, наявністю природних і трудових ресурсів, історичним розвитком форм підприємницької діяльності та управлінських інститутів).

Водночас для дослідження означених процесів на регіональному рівні вкрай важливо з'ясувати вплив інноваційних процесів в просторовому аспекті. На основі наявних у вітчизняній і зарубіжній літературі підходів до розуміння сутності економічного простору та спираючись на трактування Чаплінскі Б. [1], Рачвела Т. [3] під трансформацією простору можна розуміти істотні зміни у фізичній локалізації економіки і населення регіону, а також зміни властивостей економічного і соціального середовища, що впливають на ефективність життєдіяльності та конкурентні якості економіки регіону. Властивості економічного простору – це характеристики, які можуть змінюватися в часі внаслідок процесів розвитку, в тому числі зміни інноваційності та конкурентоспроможності, і за якими можна відрізнити економічний простір одного регіону від економічного простору іншого [1]. Отже, під трансформацією слід розуміти зміну сукупності властивостей економічного простору і (або) зміна фізичної локалізації розподілу економіки і населення на певній території.

Вплив інноваційного розвитку на економічний простір регіону можна розглядати в двох напрямках – вплив інноваційного розвитку на локалізацію економіки і населення та вплив інноваційних процесів на зміну властивостей економіки і умов життя в просторі регіону (рис. 1).

Рис. 1. Вплив процесів інноваційного розвитку на трансформацію економічного простору регіону*

Відповідно до запропонованої схеми оцінювати трансформацію економічного простору регіону в зв'язку або під впливом інноваційного розвитку можна також за двома напрямками: дослідження змін локалізаційного характеру, що відбуваються значною мірою під впливом загального розвитку економіки, інфраструктури, міграції або зростання населення; вивчення зміни властивостей економічного і соціального середовища під впливом інноваційних процесів на даній території. Перший напрямок для аналізу змін вимагає спеціальних

досліджень стосовно кожного регіону або групи регіонів – необхідно відокремити вплив інноваційних процесів на фізичну локалізацію економіки і населення від інших соціально-економічних і політичних чинників. Можна априорно припустити, що другий напрямок в більшій мірі чутливий до підвищення інноваційності, так як властивості середовища змінюються швидше під впливом науково-технічних змін, аніж локалізація виробництва, демографічні зрушення, істотні інфраструктурні зміни на тій чи іншій території.

Включаючись у полеміку щодо первинності чи вторинності модернізації та інноваційного розвитку в системі соціально-економічного розвитку регіонів досить повну відповідь дає Б. Доманські: «Модернізація та інноваційна економіка дійсно знаходяться в площинах, що пересікаються. Питання послідовності ніякої ролі не відіграє ... Модернізація не стосується, наприклад, лише зміни обладнання, вона не може носити лише технологічний характер. Це, перш за все, створення системи передумов для формування повноцінної інноваційної економіки ... Це зовсім нове завдання. І воно вимагає колосальних зусиль, граничної мобілізації сил усіх сил регіональної економіки» [2].

У національному вимірі диверсифікація економіки може трактуватися двоюко: з одного боку, як випереджальний розвиток і підвищення частки "більш інноваційних" регіонів в загальнонаціональних макроекономічних параметрах, а з іншого – як підвищення частки інноваційних галузей всередині регіонів. Однак ці процеси повинні супроводжуватися використанням сильних сторін різних груп регіонів і окремих територій, пов'язаних з вигідним географічним розташуванням, сприятливими природно-кліматичними умовами, наявністю сировинних ресурсів, кваліфікованих кадрів тощо.

Узагальнення розглянутих наукових підходів до дослідження структурних трансформацій та їх впливу на соціально-економічний розвиток регіону дозволяє стверджувати про їх спрямованість переважно на зовнішні чинники економічного розвитку з відповідними структурними змінами. Зазначене значною мірою обмежує можливості їх практичного застосування для України, як

країни з перехідною економікою, зокрема в умовах суттєвого зниження економічної активності у світовому масштабі. Водночас аналіз теоретичних підходів, а також досвіду трансформацій економік низки європейських країн, дозволяє сформулювати схему трансформаційних і зокрема структурних реформ та стверджувати про доцільність їх реалізації не одночасно, а впродовж двох етапів: на першому етапі реалізуються реформи, спрямовані на формування основ ринкової економіки, а на другому – реформи, спрямовані на зростання ефективності функціонування економічної системи.

Висновки. Зважаючи на проведені дослідження, можемо стверджувати, що інноваційні засади структурних трансформацій в країні не можуть бути реалізовані самі по собі і вимагають реалізації структурних реформ в усіх сферах економіки регіону та країни загалом. В умовах відкритої економіки і високого рівня глобалізованості господарських систем важливо наголосити на тому, що мета структурних реформ, яка полягає в посиленні конкурентоспроможності національної економіки (галузі, сектора, регіону) на інноваційних засадах на глобальних чи мегарегіональних ринках, ускладнюється в частині необхідності приведення структури вітчизняної національної чи регіональної економічних систем до зовнішніх стандартів досконалої і конкурентоспроможної структури. Зазначене слід розглядати як критеріальну умову успішності реалізованих реформ загалом.

1. Czapliński P. Processes of transformation of spatial structure of fish processing industry in Poland // Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG. – 2014. – №25. – pp. 151 – 162.
2. Domański B., Guzik R., Gwosdz K. The new spatial organization of automotive industry in Poland in the context of its changing role in Europe // Studia Regionalia. – 2005. – vol. 15. – pp. 153 – 171.
3. Rachwał T. Zmiany strukturalne przemysłu Polski w warunkach kryzysu gospodarczego // Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG. – 2014. – №27. – pp. 148 – 163.